

FACTSHEET Nadeelcompensatie

30 januari 2018

Inhoudelijke beschrijving

Als de inrichting van de buitenruimte het noodzakelijk maakt een kabel of leiding (niet zijnde telecom) te verplaatsen/te verleggen, dan kan de leidingvergunning worden ingetrokken of gewijzigd. (Als er geen ligvergunning is afgegeven, doch enkel een legvergunning, dan kan er geen vergunning worden ingetrokken of gewijzigd maar kan wel een verzoek tot aanpassing worden gedaan).

Dit kan met zich meebrengen dat de netbeheerder in de schade die hij hierdoor lijdt, gecompenseerd moet worden. Om dit te regelen, kan een schadecompensatieverordening worden vastgesteld.

In veel gemeenten is die compensatie echter vastgelegd in private overeenkomsten met de verschillende netbeheerders. Dit is een erfenis uit de tijd dat gemeenten verknoopt waren met de nutsbedrijven, via het grootaandeelhouderschap. Inkomsten van het nutsbedrijf stroomden destijds door naar de gemeente.

Door verzelfstandiging en schaalvergroting van nutsbedrijven, liggen de verhoudingen ondertussen heel anders. Dit noopt tot een nieuwe kijk op verlegcompensatieregelingen.

Afbakening; overige stakeholders

Het GPKL wil in gesprek met alle nutsbedrijven in Nederland, bij voorkeur via hun koepels. Doordat de huidige verlegcompensatieregelingen veelal in de vorm van private overeenkomsten zijn vastgelegd, is de reikwijdte van het GPKL in dit dossier beperkt. Daarom verwachten we meer van goede communicatie en morele support van goede initiatieven door individuele netbeheerders, zoals bijv. Vitens en Oasen. Zo heeft de commissie Burgering (in opdracht van de aandeelhouders van Vitens) een "landelijke, algemene publiekrechtelijke regeling" bepleit. Dit pleidooi en vergelijkbare initiatieven - kunnen de toon zetten voor een wezenlijke koerswijziging over hoe we in Nederland omgaan met nadeelcompensatie.

Andere beheerders van de ondergrond (Provincies, Rijkswaterstaat, Prorail, Waterschappen) zijn eveneens belanghebbend in dit dossier; waar mogelijk worden allianties gevormd met deze partijen. Tegelijkertijd richt GPKL zich tot het Rijk, omdat via landelijke wet en regelgeving een publiekrechtelijke regeling mogelijk kan worden gemaakt (als de politieke wil er is).

Wetgeving - stand van zaken en ontwikkelingen

Op dit moment bestaat er een scala aan verlegcompensatie-regimes. Er is geen sprake van uniformiteit, maar in elk geval wel van rechtszekerheid. Zowel de netbeheerder als de gemeente weten nu van tevoren welke vergoeding zal worden ontvangen resp. zal moeten worden betaald.

In de huidige situatie leiden discussies over verlegkosten tot veel onnodige maatschappelijke, juridische en plankosten.

Relatie met Wetsvoorstel nadeelcompensatie

De Tweede Kamer heeft op 27 maart 2012 het wetsvoorstel nadeelcompensatie en schadevergoeding bij onrechtmatige besluiten (aanvulling van de Awb - Kamerstuknummer 32621) aangenomen. Het GPKL attendeerde december 2011 in haar brief aan de Tweede Kamer nogmaals op ongewenste effecten van het wetsvoorstel op bestaande gemeentelijke regelingen voor kabels en leidingen: door de inwerkingtreding van het wetsvoorstel nadeelcompensatie zullen publiekrechtelijke verordeningen van rechtswege komen te vervallen. Er zal dan voorlopig ook geen sprake meer zijn van rechtszekerheid. En hoewel nadeelcompensatie nu in een formele wet zal worden geregeld, zal hierdoor ook geen uniformiteit ontstaan, aangezien geen criteria voor de berekening van de compensatie worden geformuleerd. Het zal jaren duren voordat dit in jurisprudentie zal zijn uitgekristalliseerd.

Zie ook ons [persbericht](#) hierover.

Vervolgens ging het wetsvoorstel naar de Eerste Kamer. GPKL heeft in mei 2012 per brief bij de leden van de Vaste Commissie van Veiligheid & Justitie van de Eerste Kamer benadrukt dat er een "weeffout" in het wetsvoorstel zat. De Eerste Kamer heeft op 29 januari 2013 het wetsvoorstel plenair behandeld en aangenomen. Voorafgaand hieraan, heeft GPKL enkele sanatoren persoonlijk benaderd. Met positief resultaat, want tijdens de behandeling is het pleidooi van GPKL stevig ingebracht door VVD-senator mevrouw Broekers. Minister Opstelten erkende desgevraagd de (GPKL-)zorg. Hij zegde de Eerste Kamer een onderzoek toe om een commissie van deskundigen in het leven te roepen. Die gaat een handleiding opstellen samen met de minister van BZK, die gemeenten dan in een eigen beleidsregel kunnen overnemen.

Expertmeetings

In de commissie van deskundigen zijn de belangrijkste stakeholders betrokken (GPKL, VNG en IPO maar ook koepels van netbeheerders). Op 11 en 12 juli 2013 bespraken deze partijen (onder toevoeging van externe deskundigen en onder voorzitterschap van Michiel Scheltema - regeringscommissaris voor het algemene bestuursrecht), de mogelijkheden voor de totstandkoming van een handleiding voor de omgang met verzoeken om nadeelcompensatie. Er wordt gesproken over in elk geval twee onderwerpen:

- Wegafsluitingen door Rijkswaterstaat;
- Het verleggen van kabels en leidingen.

GPKL nam aan beide overleggen deel.

De bijeenkomst van 11 juli ging over beide onderwerpen en is alleen bedoeld voor overheden, althans niet voor de ontvangers van nadeelcompensatie.

De tweede bijeenkomst, op 12 juli, ging specifiek over kabels en leidingen en was bedoeld voor alle betrokken partijen (overheden, bedrijfsleven en onafhankelijke experts). Basisdocument voor deze bespreking, was een brief die GPKL in 2012 aan de Eerste Kamer had gestuurd.

Er waren in 2014 nieuwe overleggrondes beoogd, echter deze werden voorlopig opgeschort. Ministerie V&J liet weten dat de gewenste koppeling van de beide dossiers nadeelcompensatie en precario een oplossing niet makkelijker maakt.

Het proces raakte inmiddels nog verder vertraagd als gevolg van initiatieven rond herziening van het belastingstelsel ((n.a.v. de belastingbrief die op Prinsjesdag 2014 is gepresenteerd). Men wilde nu de wijzigingen m.b.t. het belastinggebied in 1x doen, dus geen aparte behandeling voor het precariodossier. Dit leidde opnieuw tot uitstel, ook voor het dossier nadeelcompensatie.

Relatie met uitspraak Hoge Raad

Met het arrest van de Hoge Raad (over De Ronde Venen versus Stedin c.s.) en vergelijkbare jurisprudentie die hier op volgde, is het voor gemeenten gemakkelijker worden om bestaande overeenkomsten zonder einddatum of opzegmogelijkheden eenzijdig te beëindigen en te vervangen door een publiekrechtelijke verordening.

Het GPKL bestudeerde de gevolgen van deze zaken om een strategische visie te ontwikkelen voor mogelijke vervolgacties m.b.t. duurovereenkomsten.

Relatie met precario-discussie

Op het precario-dossier is de gewenste duidelijkheid eindelijk gekomen. In de Tweede Kamer is voorjaar 2017 het wetsvoorstel tot afschaffing precario behandeld, waarbij de overgangstermijn voor gemeenten is verkort. Aansluitend heeft de Eerste Kamer het voorstel goedgekeurd. Na uiterlijk 5 jaar is geen precarioheffing meer mogelijk op nutsnetwerken.

De afschaffing van precario had ruimte kunnen bieden voor het opnemen van een gedoogplicht in de verschillende wetten. Een handleiding nadeelcompensatie is dan niet meer nodig. De kosten komen dan immers voor rekening van de netbeheerders.

Het standpunt van GPKL ter zake is in essentie als volgt samen te vatten: "Afschaffen precario? Dan ook verleggen om niet."

Betrokkenheid en visie GPKL

GPKL is warm voorstander van een uniforme, landelijke nadeelcompensatieregeling voor het verleggen van kabels en leidingen. Deze wens staat al sinds de oprichting van GPKL op onze agenda. Op 1 april 2011 had GPKL al een mini-conferentie gewijd aan nadeelcompensatie.

Argumenten voor een uniforme, landelijke regeling zijn volgens het GPKL:

- Het wetsvoorstel nadeelcompensatie (in 2013 aangenomen door de Eerste Kamer);
- De afschaffing van de precariobelasting op ondergrondse infrastructuur;
- Het eindadvies van de Commissie Burgering (Vitens);
- Jurisprudentie van de Hoge Raad (gemeente Ronde Venen tegen Stedin, LJN BQ 9854) e.a.

De VNG steunt het initiatief van het GPKL.

Onderzoek lappendeken (COELO)

Met de toezegging van minister Opstelten was de kwestie op de plaats gelegd waar die thuishoort, wat het GPKL betreft. Echter, omdat het overleg in de Commissie Scheltema kwam stil te liggen, heeft het GPKL in 2016 aan het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) opdracht gegeven om landsbreed in kaart te brengen wat er bij gemeenten is geregeld rondom verleggingen van kabels en leidingen van nutsbedrijven. Een beeld daarvan ontbrak. Uit het onderzoek komt naar voren dat er sprake is van een lappendeken van afspraken en werkwijzen.

Met het verleggen van kabels en leidingen zijn grote (maatschappelijke) kosten gemoeid, die al jarenlang tot veel discussies leiden tussen gemeenten en beheerders van netwerken van nutsbedrijven. Nu het landelijk beeld goed in kaart is gebracht, en tevens is aangetoond dat veel gemeenten hun privaatrechtelijke regelingen willen vervangen door publiekrechtelijke, kon het landelijk overleg over nadeelcompensatieregelingen wat het GPKL betreft een nieuwe fase ingaan.

De onderzoeksresultaten van COELO bleken voor het Rijk echter geen aanleiding om landelijk overleg over dit dossier concreet te hervatten, ondanks haar streven naar deregulering, het beperken van maatschappelijke kosten, en de energietransitie die noopt tot betere afstemming tussen gemeenten en netbeheerders.

Nu de wetgever inmiddels het heffen van precario op nutswerken wettelijk heeft verboden, heeft het GPKL gemeend er verstandig aan te doen om zelf een model-document te ontwikkelen.

Basismodel nadeelcompensatieregeling k&l als nieuwe standaard

Om versplintering van nog vast te stellen gemeentelijk beleid te voorkomen én om gemeenten met een reeds vastgesteld beleid van een toetsingskader te voorzien, heeft het GPKL een geobjectiveerde standaard opgesteld. Deze is gebaseerd op regelingen met afschrijvingstermijnen van resp. 15 en 30 jaar die verschillende gemeenten recent hebben ingevoerd na het opzeggen van oude overeenkomsten (veelal met instemming van de rechter). Zie het model voor details.

Voor in de praktijk veel voorkomende situaties schept het vaststellen van gestandaardiseerde afschrijvingstermijnen - zowel voor gemeenten als netbeheerders - een grote mate van duidelijkheid welke schade bij een verlegging van kabels en leidingen voor vergoeding in aanmerking komt. Het GPKL attendeert gemeenten op het model en adviseert hen er gebruik van te maken. De koepelorganisaties van netbeheerders worden uitgenodigd om hierin mee te gaan.

Verwijzingen

- Brief GPKL aan Eerste Kamer (2012) n.a.v. wetsvoorstel nadeelcompensatie;
- COELO-onderzoek Compensatieregelingen kabels en leidingen (sept. 2016) en bijbehorend persbericht;
- Artikel in Stadswerk Magazine (dec. 2016) Lappendeken van afspraken;
- Basismodel nadeelcompensatieregeling kabels en leidingen;
- Uniformering nadeelcompensatieregeling (Plan van Aanpak);
- Voorbeeld opzegbrief;
- Persbericht Basismodel nadeelcompensatieregeling kabels en leidingen bespaart maatschappelijke kosten en gedoe.